ଧାନ ଫସଲର ମୁଖ୍ୟ ରୋଗପୋକ

କୃଷି ଓ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ
ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଧାନ ଫସଲର ମୁଖ୍ୟ ରୋଗ ଓ ପୋକ

ଧାନ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟ ଫସଲ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ ପ୍ରାୟ ୪୧ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ଧାନ ଚାଷ କରାଯାଏ । ଆମ ରାଜ୍ୟର ଜଳବାୟୁ ଧାନ ଚାଷ ପାଇଁ ବେଶ୍ ଅନୁକୂଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଉତ୍ପାଦକତା ଓ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମ ରାଜ୍ୟ ଜାତୀୟ ସ୍ତର ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପଛରେ ରହିଛି । ବନ୍ୟା, ବାତ୍ୟା ଓ ମରୁଡ଼ି ଭଳି ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ବିପାକ ସାଙ୍ଗକୁ ରୋଗ ପୋକର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଯୋଗୁଁ ଚାଷୀଭାଇମାନେ ଧାନର ଅମଳ ହାର ବଢାଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଧାନର ମୁଖ୍ୟ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ରୋଗପୋକକୁ ଚିହ୍ନି ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କଲେ ଚାଷୀଭାଇମାନେ ଧାନର ଅମଳ ବୃଦ୍ଧି କରିପାରିବେ ।

ଧାନ ଫସଲର

ମୁଖ୍ୟ ପୋକ

ଲେଡ଼ା ପୋକ

ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ

ହଳଦିଆ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ

ପତ୍ରମୋଡ଼ା ପୋକ

ସବୁଜ ପତ୍ରଡିଆଁ ପୋକ

ନଳୀ ପୋକ

ଗନ୍ଧି ପୋକ

ବିରୀହା ପୋକ

ଦହିଆ ପୋକ

କେଣ୍ଡାକଟା ପୋକ

ମୁଖ୍ୟ ରୋଗ

ମହିଷା ରୋଗ

ପତ୍ରପୋଡା ରୋଗ

ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦପୋଡ଼ା ରୋଗ

ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦସଢ଼ା ରୋଗ

ପତ୍ରଚିତା ରୋଗ

ସାଆରା ରୋଗ

ମୂଳସଢ଼ା ରୋଗ

ପୋକ

(୧) ଲେଡ଼ା ପୋକ

ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ ଧାନ ଫସଲରେ ଜୁଲାଇରୁ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଲେଡ଼ା ପୋକ ସାଧାରଣତଃ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ଦେଖାଯାଏ। ଶୂକଗୁଡ଼ିକ ରାତିରେ ଖୁବ୍ ଚଳଚଞ୍ଚଳ ଓ ଦିନରେ ଫସଲ ଓ ଫାଟ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହନ୍ତି । ଗଛରୁ ପତ୍ର ଖାଇଯାନ୍ତି । ତଳିରେ ଲାଗିଲେ ବହୁତ କ୍ଷତି କରି ଦିଅନ୍ତି ଓ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଜମି ଗୋରୁ ଚରିଲା ପରି ଜଣାଯାଏ । ବୟସ୍କ ପୋକ ବାଦାମୀ ଧୂଷର ରଙ୍ଗର, ଆଗ ଡେଣାରେ କଳା ବିନ୍ଦୁ ରହିଥାଏ ଓ ପଛ ଡେଣା ଧଳା ଓ ଧୂଷର ରଙ୍ଗ । ପତ୍ର ଉପରେ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ ଓ ଚୂଳ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇଥାଏ । ଶୂକ ଧୂଷର ରଙ୍ଗର ଓ ଦେହ କଡ଼ରେ ଗାରମାନ ଥାଏ ।

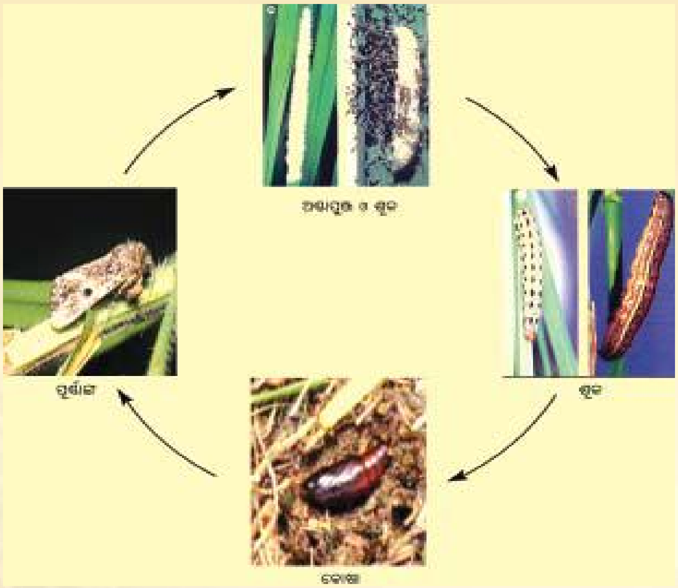

(୨) ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ

ଏହା ଏକ ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀୟ ପୋକ । ଉଭୟ ବୟସ୍କ ପୋକ ଓ ଅର୍ଭକ (ଛୁଆ) ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସି ଫସଲରୁ ରସ ଶୋଷି ଖାଇବା ଯୋଗୁଁ ଗଛ ପ୍ରଥମେ ହଳଦିଆ ପଡ଼ିଯାଏ, ପରେ ପରେ ଶୁଖିଯାଏ । ହିଡ଼ରୁ ଥାଇ ଦେଖିଲେ କିଆରୀରେ ମଳା ମଳା ହୋଇ ପାଣି ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଧାନ ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ମଳାଗୁଡ଼ିକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ପୁରା କିଆରୀଟି ଜଳିଗଲା ଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ଏହାକୁ ''ହପର ପୋଡ଼ା'' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅର୍ଭକ ଓ ବଡ଼ ପୋକ ଦେଖିବାକୁ ମାଟିଆ ରଙ୍ଗ । ଫୁଲ ଉଡ଼େଇବା ଆଗରୁ ଛୋଟ ଡେଣା ଥିବା ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ଦେଖାଯାନ୍ତି ଓ ପରେ ପରେ ଲମ୍ବ ଡେଣା ଥିବା ପୋକମାନେ ଅଧିକ ଦେଖାଯାନ୍ତି ଓ ଏମାନେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରୁ ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ଉଡ଼ିଯାଇ ପାରନ୍ତି ।

ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ସହିତ ଆହୁରି ଏକ ପିଠି ଧଳା ଥିବା ଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଧଳାପିଠିଆ ଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ଭଳି ଗଛରୁ ରସ ଶୋଷଣ କରିଥାଆନ୍ତି । ଅର୍ଭକଗୁଡ଼ିକ ଧଳା କିମ୍ବା ଧୂଷର ଏବଂ ବୟସ୍କ ପୋକର ପିଠି ଉପରେ ଧଳା ପଟିଟିଏ ଥାଏ ।

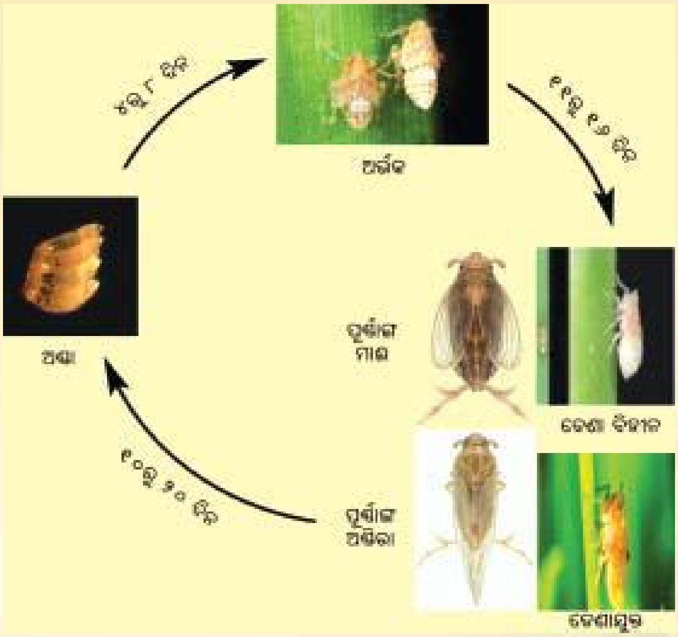

(୩) ହଳଦିଆ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ

ଏହି ପୋକର ଶୂକ କାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ପଶି ଚୋବେଇ ଖାଇଥାଏ । ଫଳରେ ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବାହକ ନଳୀ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ତଳି ଓ ପିଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଏହାକୁ ''ମଲା ମଞ୍ଜ'' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କେଣ୍ଡା ବାହାରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଏହି ପୋକ ଖାଇଲେ ଧାନରେ ମଲା କେଣ୍ଡା ବାହାରିଥାଏ । ଏଥିରେ ଧାନ ହୁଏ ନାହିଁ । ସାମାନ୍ୟ ଟାଣି ଦେଲେ ଏହା ବାହାରିଯାଏ । ଏହାକୁ ''ଧଳାକେଣ୍ଡା'' ବା ''ବଗପକ୍ଷୀଆ'' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ବଡ଼ ମାଈ ପୋକଟିର ଆଗ ଡେଣା ଦୁଇଟି ହଳଦିଆ ଦେଖାଯାଏ ଓ ଆଗ ଡେଣାର ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଗୋଟି କଳାବିନ୍ଦୁ ରହିଥାଏ । ଅଣ୍ଡିରା ପୋକର ଡେଣାରେ ଧୂଷର ରଙ୍ଗର ଅନେକ ଛୋଟ ବିନ୍ଦୁ ରହିଥାଏ । ମାଈ ପୋକ ପତ୍ର ଅଗରେ ମେଞ୍ଚାକୁ ମେଞ୍ଚା ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାଏ ଓ ଏହା ଗୁଚ୍ଛ ଚୂଳରେ ଘୋଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଶୂକଗୁଡ଼ିକ ରେଶମୀ ସୂତାରେ ଝୁଲି ସେହି ଗଛ ବା ଅନ୍ୟ ଗଛକୁ ପବନରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ବଢ଼ିଲା ଶୂକ ଦେଖିବାକୁ ହଳଦିଆ ଧଳା ଏବଂ ମୁଣ୍ଡ ଧୂଷର । ଏହା ବାହାରିଯିବା ପାଇଁ ଗଛ ମୂଳରେ ଏକ ଗାତ କରି ଗଛ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଧଳା ଖୋଷା କରି ରହେ ।

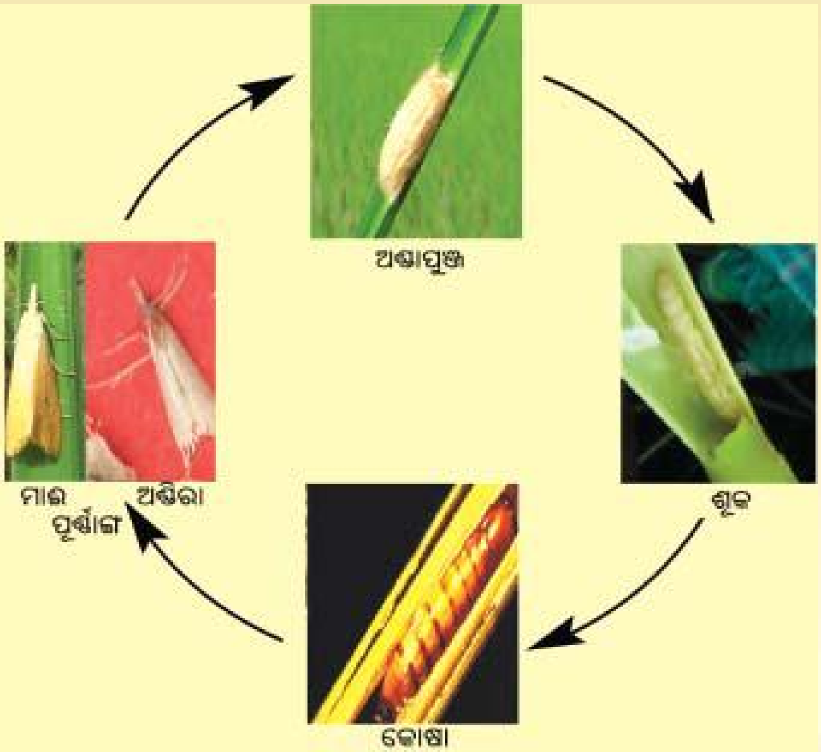

ଗାରିଗାରିଆ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭଳି କ୍ଷତି କରେ । ବୟସ୍କ ପୋକଟି ଫିକା ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ଏବଂ ଶୂକଟି ଫିକା ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ପଟି ଦେଖାଯାଏ । ପାଟଳ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ ନଡ଼ା ରଙ୍ଗର ଏବଂ ପଛ ଡେଣା ଧଳା ଦିଶେ । ଶୂକ ଅଳତା ରଙ୍ଗର ଏବଂ ମୁଣ୍ଡ ସାମାନ୍ୟ ଧୂଷର ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ ।

(୪) ପତ୍ରମୋଡ଼ା ପୋକ

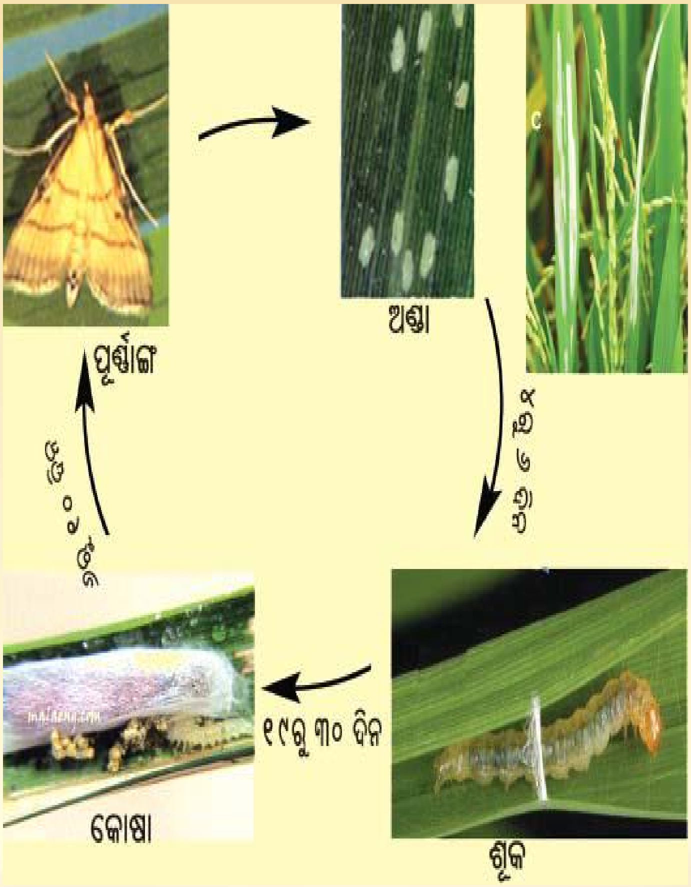

ଶୂକ ପତ୍ରକୁ ଉପରୁ ତଳକୁ କିମ୍ବା ଦୁଇଟି ପତ୍ରକୁ ମୋଡ଼ି ଦେଇ ତା' ମଧ୍ୟରେ ରହି ସବୁଜ ଅଂଶ କୋରି ଖାଇଥାଏ । ଫଳରେ ପତ୍ରରେ ଲମ୍ବଭାବରେ ଧଳା ଧଳା ପଟି ଦେଖାଯାଏ । ପତ୍ର ମୋଡ଼ାରେ ଶୂକର ମଳ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଅଧିକ ଆକ୍ରାନ୍ତ ପତ୍ର ପୋଡ଼ାଳିଆ ଦିଶେ । ବୟସ୍କ ପୋକ ଦେଖିବାକୁ କମଳା ଧୂଷର ରଙ୍ଗର । ଡେଣା ଧାରରେ ଢେ଼ଉ ଢେ଼ଉକା ବହୁତ କଳା ପଟି ଦେଖାଯାଏ । ଶୂକଗୁଡ଼ିକ ଫିକା ସବୁଜ ରଙ୍ଗର, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଖୁବ୍ କ୍ଷୀପ୍ର ।

(୫) ସବୁଜ ପତ୍ର ଡିଆଁ ପୋକ

ଅର୍ଭକ ଓ ବୟସ୍କ ପୋକ ପତ୍ରରୁ ରସ ଶୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ କମ୍ ଦିନିଆ ଫସଲକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଆନ୍ତି । ଆକ୍ରାନ୍ତ ପତ୍ର ଅଗରୁ ତଳ ଆଡ଼କୁ ଫିକା ହଳଦିଆ ହୋଇ ପରେ ଧୂଷର ପଡ଼ିଯାଏ । ପୋକଗୁଡ଼ିକ ଛୋଟ, ଡେଇଁଥାନ୍ତି ଓ ପତ୍ର ଉପରେ କଣେଇ କଣେଇ ଚାଲନ୍ତି । ବୟସ୍କ ପୋକ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଓ ଡେଣାରେ କଳା ବିନ୍ଦୁ ଓ କଳା ପଟି ଥାଏ । ଏମାନେ ‘‘ଟୁଙ୍ଗ୍ରୋ ଭୂତାଣୁ’’କୁ ସଂକ୍ରମଣ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

(୬) ନଳୀ ପୋକ

ଶୂକ ପତ୍ରର ଅଗକୁ କାଟି ଖୋଳ ବା ନଳୀ ତିଆରି କରି ତା’ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହେ । ଏହି ନଳୀଗୁଡ଼ିକ ପତ୍ରଧାରରୁ ଓହଳିଥାଏ କିମ୍ବା ପାଣିରେ ଭାସୁଥାଏ । ଶୂକ ଭୂମି ସହ ସମାନ୍ତରଭାବେ ସବୁଜ ଅଂଶ ଖାଇ ଦେବାରୁ ସିଡ଼ି ପାହାଚ ଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ବୟସ୍କ ପୋକ ଛୋଟ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦିଶେ । ଏହାର ଡେଣା ଧଳା ଦିଶେ ଓ ଫିକା ଧୂଷର ବିନ୍ଦୁ ଥାଏ । ଶୂକ ଫିକା ସବୁଜ ଓ ମୁଣ୍ଡ କମଳା ରଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ ।

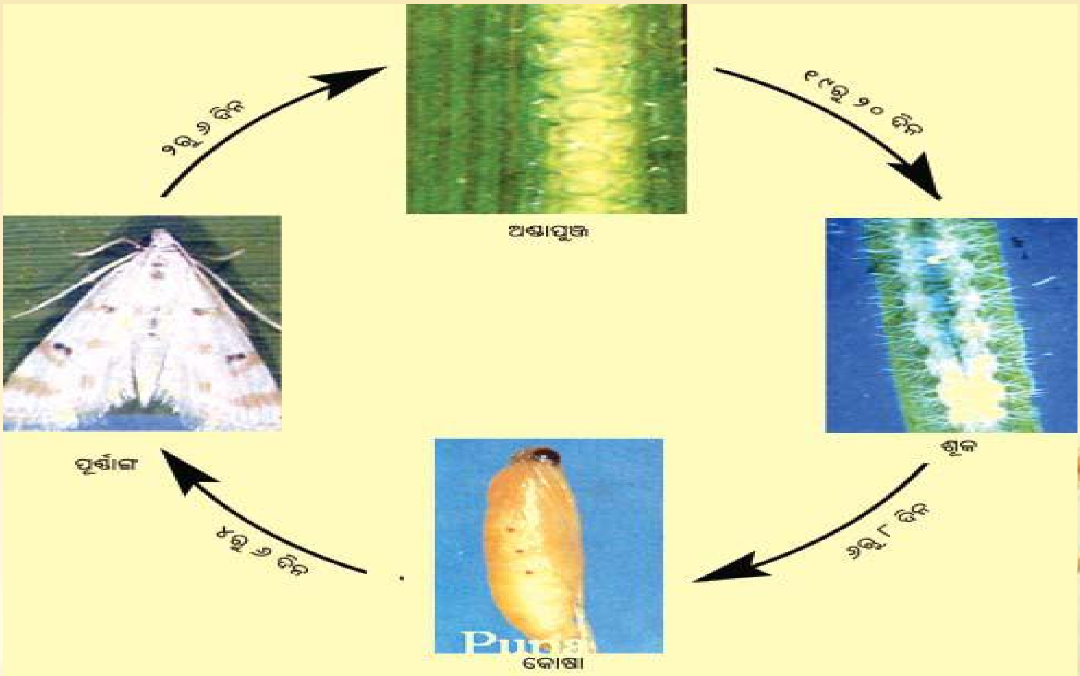

(୭) ଗନ୍ଧି ପୋକ

ଉଭୟ ଅର୍ଭକ ଓ ବୟସ୍କ ପୋକ ଧାନ କ୍ଷୀର ଖାଇବା ବେଳେ ରସ ଶୋଷି ଥାଆନ୍ତି । ଫଳରେ ଧାନ ଲୋଚାକୋଚା ଓ ଅଗାଡ଼ି ହୋଇଥାଏ । ଶୁଣ୍ଢ ପୁରାଇ ଖାଇବା ଜାଗାରେ ଧାନରେ ଗୋଟିଏ କଳାଦାଗ ଦେଖାଯାଏ । ଗନ୍ଧି ପୋକଗୁଡ଼ିକ ଲମ୍ବାଳିଆ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଶୃଙ୍ଗିକା ଓ ଗୋଡ଼ ଥାଏ । ଅର୍ଭକଗୁଡ଼ିକ ସବୁଜ ଧୂଷର ଓ ବୟସ୍କ ପୋକ ହଳଦିଆ ସବୁଜ । ପୋକ ଦେହରେ ହାତ ମାରିଲେ ଉତ୍କଟ ଗନ୍ଧ ବାହାରେ ।

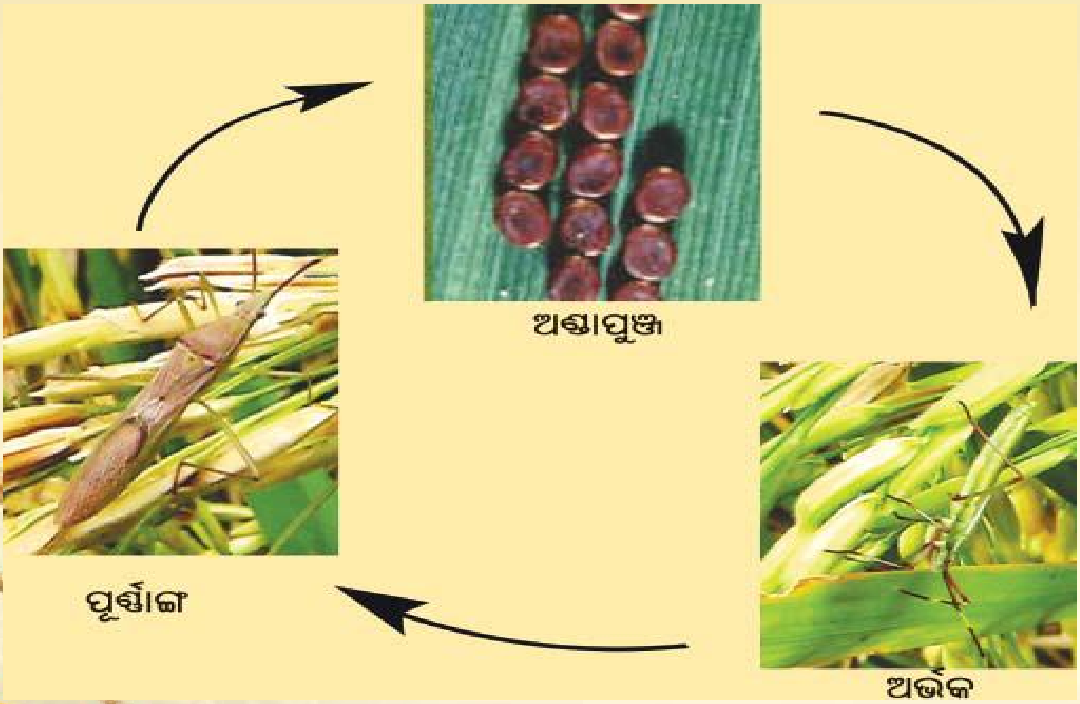

(୮) ବିରିହା ପୋକ

ଭୃଙ୍ଗ ଚିକ୍କଣ ନୀଳ ଓ କଳା ରଙ୍ଗର । ଦେହ କଳା ରଙ୍ଗର ଓ କଣ୍ଟା କଣ୍ଟା ଦିଶେ । ଶାବକ ପତ୍ର ଉପରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗୀ କରି ଖାଏ ଓ ବଡ଼ ପୋକ ଖାଇବା ଦ୍ୱାରା ସମାନ୍ତରାଳ ଧଳା ଗାର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ପୋକ ଅତ୍ୟଧିକ ଖାଇବା ଦ୍ୱାରା ‘‘ ହପର ପୋଡ଼ା’’ ଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ପୋକ ପତ୍ର ଉପରେ ଖୋଷାବସ୍ଥା ସମାପନ କରେ ।

(୯) ଦହିଆ ପୋକ

ଏହାକୁ ‘‘ଚୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଷ୍ଠ’’ ପୋକ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ମରୁଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ଶୁଖିଲା ପାଗରେ ଦହିଆ ପୋକ ଅଧିକ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଯେଉଁ କିଆରୀରେ ପାଣି ଥାଇ କିମ୍ବା ସ୍ଥାନ ଶୁଖିଲା ଥାଏ, ଏମାନେ ଅରା ଅରା ଭାବେ ଧାନ ଗଛରେ ଲାଗି କ୍ଷତି କରନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଏହାକୁ ମୁଣ୍ଡା ମାରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମାଆ ପୋକ ୨୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ୧୭ ରୁ ୩୭ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ କାଳ ଶେଷ କରେ । ଉଭୟ ଅର୍ଭକ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପୋକ ଗଛର ରସ ଶୋଷି ଖାଆନ୍ତି । ଗଛ

ଭଲ ବଢ଼ିପାରେ ନାହିଁ । ଆକ୍ରାନ୍ତ ଗଛ ହଳଦିଆ ପଡ଼ିଯାଏ । ପତ୍ର ମୋଡ଼ି ହୋଇ ସେଥିରୁ ଅଗାଡ଼ିଆ କେଣ୍ଡା ବାହାରେ କିମ୍ବା କେଣ୍ଡା ଆଦୌ ବାହାରି ପାରେ ନାହିଁ । ଆକ୍ରାନ୍ତ ଧାନ ଗଛ ଦବି ଯାଏ ଓ ମରିଯାଏ । ମାଈ ପୋକ ଗୁଡ଼ିକ ଡେଣା ବିହୀନ, ମାଂସଳ ଓ ପାଟଳ ରଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଶରୀର ଧଳା ରଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ଅଠାଳିଆ ପଦାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଢ଼ାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବାକୁ ଧଳା ମନେହୁଏ ।

(୧୦) କେଣ୍ଡାକଟା ପୋକ

ଧାନ ଫସଲରେ ସବୁବେଳେ ଦେଖାଗଲେ ମଧ ଅନିୟମିତ ଭାବେ ବେଳେ ବେଳେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେଖାଦେଇ ଏହି ପୋକ ଧାନ ଫସଲର ବିଶେଷ କ୍ଷତି କରିଥାନ୍ତି । ମାଆ ପୋକ ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ମୂଳ ଏବଂ କାଣ୍ଡର ମଧ ଭାଗରେ ୫୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ଶୂକମାନେ ଦିନରେ ଧାନ ବୁଦା ମୂଳରେ କିମ୍ବା ମାଟି ଭିତରେ ଲୁଚି ରହନ୍ତି । ରାତିରେ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ଧାନ ପତ୍ର ଖାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେଣ୍ଡା କାଟି ଦିଅନ୍ତି । ଧାନ ଗଛ ମୂଳରେ ପଡ଼ିଥିବା ମଳରୁ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣି ହୁଏ । ଏକ ମାସ ମଧରେ କୋଷା ଅବସ୍ଥାରେ ଧାନ ଗଛ ମୂଳରେ ରହନ୍ତି । ୭ ଦିନ ମଧରେ କୋଷା ମଧରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶଳଭ ବାହାରି ଉଡ଼ିଯାଏ । ବର୍ଷକୁ ୫ଟି ପିଢ଼ି ସଂପନ୍ନ କରନ୍ତି ।

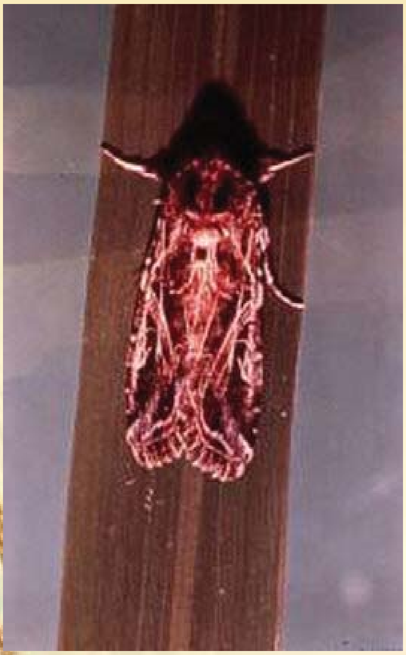

ରୋଗ

(୧) ମହିଷା ରୋଗ

ଫସଲର ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ମହିଷା ରୋଗ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ମଧ ତଳି, ପିଲ ଦେବା ଓ କେଣ୍ଡା ବାହାରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅଧିକ ଦେଖାଯାଏ । ଏହା ତିନୋଟି ଅବସ୍ଥାରେ ହୋଇଥାଏ ।

- ***ପତ୍ରରେ ମହିଷା ରୋଗ :*** ପତ୍ରରେ ଟାକୁଡ଼ି ଭଳି କିମ୍ବା ଆଖି ଆକୃତିର ଦାଗ ଦେଖାଦିଏ । ଏହାର ମଝି ଅଂଶ ଚଉଡ଼ା ଓ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ସରୁଆ । ଚାରିପାଖ ଧୂସର ରଙ୍ଗ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ମଝି ଅଂଶ ପାଉଁଶିଆ ଦେଖାଯାଏ । ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଦାଗ ମିଶିଯାନ୍ତି, ଫଳରେ ପୁରା ପତ୍ରଟି ଝାଉଁଳି ଯାଏ । ଅତ୍ୟଧିକ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଫସଲ ପୋଡ଼ାଳିଆ ଦେଖାଯାଏ ।
- ***ଗଣ୍ଠି ମହିଷା :*** ଫସଲର ଗଣ୍ଠି ଜାଗା କଳା ଦିଶେ ଓ ଭଙ୍ଗୁର ହୋଇଯାଏ । ଫଳରେ ସେହି ଗଣ୍ଠିରୁ ଗଛ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ।
- ***ଗଳା ମହିଷା :*** କେଣ୍ଡା ତଳ ଅଂଶରେ ଧୂଷରରୁ କଳା ରଙ୍ଗର ଦାଗ ଦେଖାଯାଏ । ଗଳା ଚାପିଯିବା ଫଳରେ କ୍ଷତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଠାରୁ କେଣ୍ଡାଟି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼େ । ଗଳା ମହିଷା ଦ୍ୱାରା କେଣ୍ଡା ସଅଳ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ଦାନା ଫମ୍ପା ହୁଏ, ପରେ ହେଲେ ଦାନା ଭର୍ତ୍ତି ଥାଏ ।

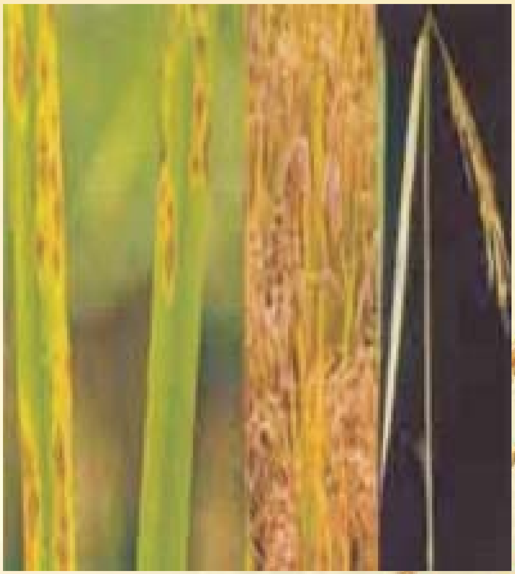

(୨) ପତ୍ରପୋଡ଼ା ରୋଗ

ପତ୍ରର ଉଭୟ ପଟରେ ହଳଦିଆରୁ ନଡ଼ା ରଙ୍ଗର ଦାଗ ଦେଖା ଦିଏ । ଏହା ଅଗରୁ ତଳକୁ ମାଡ଼ିଯାଏ ଓ ଢ଼େଉ ଢ଼େଉକା ଦେଖାଯାଏ । ଫସଲର ଫୁଲ ଅବସ୍ଥାରେ ପତ୍ରପୋଡ଼ା ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଅତ୍ୟଧିକ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ପତ୍ର ଧୂଷର ବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋଡ଼ିହୋଇଯାଏ, ଖସି ପଡ଼େ ଓ ପିଲ ଝାଉଁଳି ଯାଏ । ଆକ୍ରାନ୍ତ କାଣ୍ଡଟି ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏହାକୁ ‘‘କ୍ରେସେକ’’ ଅବସ୍ଥା ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

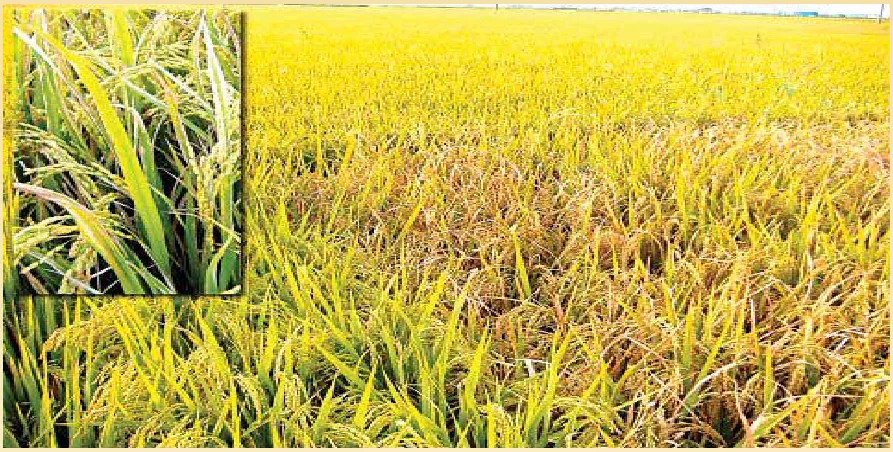

(୩) ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ପୋଡ଼ା ରୋଗ

ପ୍ରଥମେ ଏହି ରୋଗ ଗଛକୁ ପାଣି ଲାଗିବା ସ୍ଥାନରେ ବାହାର ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦରେ ଦେଖା ଦିଏ । ଡିମ୍ବାକୃତି ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଦାଗ ଦେଖାଦିଏ, ପରେ ଧଳା ହୁଏ ଏବଂ ବେଳେ ବେଳେ ପତ୍ର ଫଳକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଯାଏ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ସଢ଼ିଯାଏ ଏବଂ ପତ୍ରକୁ ସହଜରେ ଟାଣି ବାହାର କରି ହୁଏ । ଆକ୍ରାନ୍ତ ଅଂଶରେ ଧଳା ବା ଧୂସର ରଙ୍ଗର କବକ ରେଣୁ ଦେଖାଯାଏ । ଗଛ ଦବିଯାଏ ଓ ଦାନା ପୂରଣ ଠିକ୍ ଭାବରେ ହୁଏ ନାହିଁ ।

(୪) ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ସଢ଼ା ରୋଗ

ଥୋଡ଼ ପତ୍ର ବାହାରିବାର ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ଏହି ରୋଗ ଦେଖାଯାଏ । ଥୋଡ଼ ପତ୍ରରେ ଏହି ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ଭାବେ ଆୟତାକୃତି ବା ଅନିୟମିତ ଦାଗ ଦେଖାଦିଏ, ଯାହାର ମଝି ଅଂଶ ଧୂଷର ଓ ଧାର ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ଦାଗର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ଧୂଷର ବାଦାମୀ ଦେଖାଯାଏ । ଅତ୍ୟଧିକ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ କେଣ୍ଡା ଆଂଶିକ ଭାବେ ଖୋଲିଥାଏ । ଖୋଲି ନ ଥିବା କେଣ୍ଡା ସଢ଼ିଯାଏ । ଆଂଶିକ ଖୋଲା କେଣ୍ଡାରେ ଦାନା ଧରେ ନାହିଁ । ଧଳା କବକର ଗୁଣ୍ଡ ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ମଧ୍ୟରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

(୫) ପତ୍ରଚିତା ରୋଗ

ଏହି ରୋଗ ପତ୍ର, ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ଓ ଧାନରେ ଦେଖାଯାଏ । ପତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ବିନ୍ଦୁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗୋଲାକାର ବା ଡିମ୍ବାକୃତି ଦାଗ ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ ବାଦାମୀରୁ କଳାବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ । ବେଳେବେଳେ ଫିକା ହଳଦୀ ରଙ୍ଗର ଦାଗ ଚାରିପଟେ ରହିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଧାନରେ କଳାଦାଗ ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ ଅତ୍ୟଧିକ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ପୁରା ଧାନରେ କଳା ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ମୁଲାୟାମ ସ୍ତର ଦେଖାଯାଏ ଯେଉଁଥିରେ କି କବକ ରେଣୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦାନା ବଙ୍କା, କୁଜା ଓ ବେରଙ୍ଗି ଦେଖାଯାଏ ।

(୬) ସାଆରା ରୋଗ

ଧାନ କେଣ୍ଡାରେ ଏହି ରୋଗ ଦେଖାଯାଏ । କେଣ୍ଡାରେ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ଧାନ ଏହି ରୋଗରେ ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇଥାଏ । ଦାନା ପାଚିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଏ । କେଣ୍ଡାର ଦାନା ମେଞ୍ଚାଏ ରେଣୁରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ରେଣୁର ବାହାର ପଟ ରଙ୍ଗ ଶାଗୁଆ ଓ ଭିତର ପଟର ରଙ୍ଗ ହଳଦିଆ ନାରଙ୍ଗୀ ହୋଇଥାଏ ।

(୭) ମୂଳ ସଢ଼ା ରୋଗ

ଏହା ଏକ କବକ ଜନିତ ରୋଗ । ତଳି କିଆରୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଧାନ ଫୁଲ ଉଡ଼ାଇବା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ରୋଗ ବିଶେଷ ଭାବେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ତଳି କିଆରୀରେ ଏହି ରୋଗ ଦେଖାଗଲେ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ହଳଦିଆ ପଡ଼ି ମରିଯାଆନ୍ତି । ଧାନ ରୋଇବା ପରେ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଦବିଯାଇ ସରୁଆ ଓ ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ହଳଦିଆ ପଡ଼ିଯାଏ । ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଗଛର ମୂଳ ସଢ଼ିଯାଏ ଓ ଗଛ ଉପାଡ଼ି ଦେଖିଲେ ଚେରଗୁଡ଼ିକ ପଚି କଳା ଦିଶେ । ଯେଉଁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଧାନ ପାଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଗାଡ଼ିଆ କେଣ୍ଡା ବାହାରିଥାଏ ।

ଅନୁମୋଦିତ ରାସାୟନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (ପୋକ)

ପୋକର ନାମ	ରାସାୟନିକ ବିଷ	ମାତ୍ରା (ହେକ୍ଟର ପିଛା)
ଲେଡ଼ା	କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ୫୦ + ସାଇପରମେଥ୍ରିନ୍ ୫ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	ଟ୍ରାଇଆଯୋଫସ୍ ୪୦ ଇ.ସି.	୭୫୦ ମି.ଲି.
	କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ୨୦ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	ସାଇପରମେଥ୍ରିନ୍ ୧୦ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	ଏମାମେକ୍ଟିନ୍ ବେଞ୍ଜଏଟ୍ ୫ ଏସ୍.ଜି.	୨୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ୧.୫ ଡି.ପି.	୨୫ କି.ଗ୍ରା.
	କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ୧୦ ଜି.	୨୫ କି.ଗ୍ରା.
	ଡାଇକ୍ଲୋରୋଭସ୍ ୭୬ ଇ.ସି.	୪୦୦ମି.ଲି.
ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି/ ପତ୍ରଡିଆଁ	ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍ ୧୭.୮ ଏସ୍.ଏଲ୍.	୧୨୫ ମି.ଲି.
	ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍ ୭୦ ଡବ୍ଲୁ.ଜି.	୭୫ ଗ୍ରାମ୍
	ଏସିଟାମିପ୍ରିଡ୍ ୨୦ ଏସ୍.ପି.	୧୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	ଏସିଫେଟ୍ ୭୫ ଏସ୍.ପି.	୧ କି.ଗ୍ରା.
	ଥାୟୋମେଥୋକ୍ସାମ୍ ୨୫ ଡବ୍ଲୁ.ଜି.	୧୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	ବୁପ୍ରୋଫେଜିନ୍୨୫ ଏସ୍.ସି.	୧ ଲିଟର
କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା / କାହାଲିଆ	କାର୍ଟାପ ହାଇଡ୍ରୋକ୍ଲୋରାଇଡ୍ ୫୦ ଏସ୍.ପି.	୭୫୦ ଗ୍ରାମ୍
	କାର୍ଟାପ ହାଇଡ୍ରୋକ୍ଲୋରାଇଡ୍ ୪ ଜି.	୨୫ କି.ଗ୍ରା.
	କ୍ୱିନ୍ଆଲଫସ୍ ୨୫ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ୨୦ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ୧୦ଜି.	୨୫ କି.ଗ୍ରା.

କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା / କାହାଳିଆ	କ୍ଲୋରାଣ୍ଟ୍ରାନିଲିପଲ ୧୮.୫ ଏସ୍.ସି.	୧୫୦ ମି.ଲି.
	ଟ୍ରାଇଆଜୋଫସ୍ ୪୦ଇ.ସି.	୭୫୦ ମି.ଲି.
ପତ୍ରମୋଡ଼ା / ନଳୀ / ବିରିହା	ଥାୟୋମେଥୋକ୍ସାମ୍ ୨୫ ଡବ୍ଲୁ.ଜି	୧୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	ଫସ୍‌ଫାମିଡନ୍ ୪୦ ଏସ୍.ଏଲ୍.	୧ ଲିଟର
	ଫିପ୍ରୋନିଲ ୩ ଜି.	୨୫ କି.ଗ୍ରା.
	ଫ୍ଲୁବେଣ୍ଡିଆମାଇଟ୍ ୨୦ ଡବ୍ଲୁ.ଜି.	୨୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	ଲାମ୍ବଡା ସାଇହାଲୋଥ୍ରିନ୍ ୨.୫ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	ଏସିଫେଟ୍ ୫୦+ ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ ୧.୮ ଏସ୍.ପି.	୧ କି.ଗ୍ରା.
ଦହିଆ ଗନ୍ଧି	ମିଥାଇଲ ଅକ୍ସିଡେମିଟନ୍ ୨୦ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	ଡାଇମିଥୋଏଟ୍ ୩୦ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର
	ମାଲାଥିଅନ୍ ୫୦ ଇ.ସି.	୧.୨୫ ଲିଟର
	କାର୍ବାରିଲ୍ ୫୦ ଇ.ସି.	୧.୫ କି.ଗ୍ରା.

ଅନୁମୋଦିତ ରାସାୟନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (ରୋଗ)

ରୋଗର ନାମ	ରାସାୟନିକ ବିଷ	ମାତ୍ରା (ହେକ୍ଟର ପିଛା)
ମହିଷା	କାର୍ବେଣ୍ଡାଜିମ୍ ୧୨ + ମାଙ୍କୋଜେବ୍ ୬୩ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୫୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	କାସୁଗାମାଇସିନ୍ ୩ ଏସ୍.ଏଲ୍.	୫୦୦ ମି.ଲି.
	କାର୍ବେଣ୍ଡାଜିମ୍ ୫୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୭୫୦ ଗ୍ରାମ୍
	କାର୍ପୋପାମିଡ୍ ୨୭.୮ଏସ୍.ସି.	୫୦ ମି.ଲି.
	କ୍ରେସକ୍ସିମିଥାଇଲ୍ ୪୪.୩ ଏସ୍.ସି.	୫୦୦ ମି.ଲି.
	ଟେବୁକୋନଜଲ ୨୫.୯ ଇ.ସି.	୫୦୦ ମି.ଲି.
	ଟ୍ରାଇସାଇକ୍ଲଜଲ ୭୫ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୬୦୦ ଗ୍ରାମ୍
ପତ୍ରଛାଦ ପୋଡ଼ା	କାର୍ବେଣ୍ଡାଜିମ୍ ୫୦ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୭୫୦ ଗ୍ରାମ୍
	କାପ୍ଟାନ୍ ୫୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୨.୫ କି.ଗ୍ରା.
	କ୍ରେସକ୍ସିମିଥାଇଲ୍ ୪୪.୩ ଏସ୍.ସି.	୫୦୦ ମି.ଲି.
	ଟେବୁକନାଜଲ୍ ୨୫.୯ ଇ.ସି.	୫୦୦ ମି.ଲି
	ପେନସାଇକୁରନ ୨୨.୯ ଏସ୍.ସି.	୬୦୦ ମି.ଲି.
	ଭାଲିଡାମାଇସିନ୍ ୩ ଏଲ୍	୧ ଲିଟର
	କାର୍ବୋକ୍ସିନ୍ ୩୭.୫+ ଥିରାମ୍ ୩୭.୫ ଡି.ଏସ୍.	୧ କି.ଗ୍ରା. ବିହନ ପ୍ରତି ୨ - ୩ ଗ୍ରାମ୍
ସାଆରା	କାପ୍ଟାନ୍ ୫୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୨.୫ କି.ଗ୍ରା.
	କାର୍ବେଣ୍ଡାଜିମ୍ ୫୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୭୫୦ ଗ୍ରାମ୍
ପତ୍ରଦାଗ	ମାଙ୍କୋଜେବ୍ ୭୫ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୧ କି.ଗ୍ରା.
	ହେକ୍ସାକନାଜୋଲ୍ ୫ ଇ.ସି.	୫୦୦ ମି.ଲି.
ମୂଳସଢ଼ା	ମେଟାଲାକ୍ସିଲ୍ ୩୫ ଡବ୍ଲୁ.ଏସ୍.	୫୦୦ ଗ୍ରାମ୍
	ମେଟାଲାକ୍ସିଲ୍ ୮ + ମାଙ୍କୋଜେବ୍ ୬୪ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୧ କି.ଗ୍ରା.
ପତ୍ରପୋଡ଼ା	ଷ୍ଟ୍ରେପ୍ଟୋମାଇସିନ୍ ସଲଫେଟ୍ ୯୦ + ଟେଟ୍ରାସାଇକ୍ଲିନ୍ ହାଇଡ୍ରୋକ୍ଲୋରାଇଡ୍ ୧୦	୫୦ ଗ୍ରାମ୍
	ଷ୍ଟ୍ରେପ୍ଟୋମାଇସିନ୍ ୯ + ଟେଟ୍ରାସାଇକ୍ଲିନ୍ ହାଇଡ୍ରୋକ୍ଲୋରାଇଡ୍ ୧ + ଭିଟାମିନ୍ ବି - ୧୨	୨୫୦ ଗ୍ରାମ୍

ଅନୁମୋଦିତ ରାସାୟନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (ତୃଣକ)

ଫସଲର ପ୍ରକାର	ତୃଣନାଶକ	ମାତ୍ରା (ହେକ୍ଟର ପିଛା)	ସମୟ
ଉଚ୍ଚ ଜମି	ବ୍ୟୁଟାକ୍ଲର ୫୦ ଇ.ସି.	୨ - ୩ ଲିଟର	ବୁଣିବାର ୧ ରୁ ୨ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ଆନିଲୋଫସ୍ ୩୦ ଇ.ସି.	୧ - ୧.୫ ଲିଟର	,,
	ଅକ୍ସିଫ୍ଲୁରୋଫେନ୍ ୨୩.୫ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର	,,
ମଝିଆଳି ଜମି	ଅକ୍ସାଡାୟାଗ୍ରିଲ୍୮୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୯୦ଗ୍ରାମ୍	ରୋଇବାର ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ବିସ୍‌ପାରିବେକ୍ ସୋଡିୟମ୍ ୧୦ ଏସ୍.ସି.	୨୦୦ଗ୍ରାମ୍	୦-୩୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ଆନିଲୋଫସ୍ ୩୦ ଇ.ସି.	୧ - ୧.୫ ଲିଟର	ବୁଣିବାର ୧ ରୁ ୨ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ଅକ୍ସିଫ୍ଲୁରୋଫେନ୍ ୨୩.୫ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର	,,
	ପ୍ରିଟିଲାକ୍ଲୋର ୫୦ ଇ.ସି.	୧ - ୧.୫ ଲିଟର	,, ରୋଇବାର ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ଖାଲ ଜମି	ଅକ୍ସାଡାୟାଗ୍ରିଲ୍୮୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୯୦ଗ୍ରାମ୍	ରୋଇବାର ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ପାଇରାଜୋସଲଫ୍ୟୁରନ୍ ଇଥାଇଲ୍ ୧୦ ଏସ୍.ସି.	୨୦୦ମି.ଲି.	୦-୩୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ମେଟ୍‌ସଲଫ୍ୟୁରନ୍ ମିଥାଇଲ୍ + କ୍ଲୋରମ୍ୟୁରନ୍ ମିଥାଇଲ୍ ୧୦ ଡବ୍ଲୁ.ପି.	୨୦ଗ୍ରାମ୍	ରୋଇବାର ୩ ଦିନ ପରେ
	ଆନିଲୋଫସ୍ ୩୦ ଇ.ସି.	୧ - ୧.୫ ଲିଟର	ବୁଣିବାର ୧ ରୁ ୨ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
	ଅକ୍ସିଫ୍ଲୁରୋଫେନ୍ ୨୩.୫ ଇ.ସି.	୧ ଲିଟର	,,
	ପ୍ରିଟିଲାକ୍ଲୋର ୫୦ ଇ.ସି.	୧ - ୧.୫ ଲିଟର	,, ରୋଇବାର ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
କାଦୁଅରେ ଅଙ୍କୁରା ବୁଣା	ବ୍ୟୁଟାକ୍ଲୋର ୫୦ ଇ.ସି.	୨ - ୩ ଲିଟର	ବୁଣିବାର ୪ ରୁ ୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ

ଧାନ ଫସଲର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କୀଟ

କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ

ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ

ପତ୍ରଡିଆଁ (ଦିଆଲି) ପୋକ

ପତ୍ରମୋଡ଼ା ପୋକ

କାହାଲିଆ ପୋକ

ଗନ୍ଧି ପୋକ

କେଣ୍ଡାକଟା ପୋକ

ଲେଦ଼ା ପୋକ

ଧାନ ଫସଲର ମୁଖ୍ୟ ରୋଗ

ବୀଜାଣୁ
ପତ୍ରପୋଡା ରୋଗ

ମହିଷା ରୋଗ

ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ପୋଡ଼ାରୋଗ

ପତ୍ରାଚ୍ଛାଦ ସଢ଼ାରୋଗ

ବୀଜାଣୁ
ପତ୍ରଦାଗ ରୋଗ

ପତ୍ରଚିତା ରୋଗ

ସାଆାରା ରୋଗ

ଘାସୁଆ ଗୁଡ଼ି ରୋଗ

ବିଭିନ୍ନ କୃଷିଜାତ ସାମଗ୍ରୀର
ବିକ୍ରିବଟା ପାଇଁ ୦୬୭୪-୬୫୧୫୧୫୧
ଓ କିଣିବା ପାଇଁ ୦୬୭୪-୬୫୩୫୩୫୩
ନମ୍ବରକୁ ଫୋନ୍ କରନ୍ତୁ।

ଫସଲରେ ରୋଗ ପୋକ ଲାଗିଲେ ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ
୦୬୭୪-୬୫୩୦୬୫୩ ନମ୍ବରକୁ
ଫୋନ୍ କରନ୍ତୁ।

Printed by Agriculture Information Wing,
Odisha, Bhubaneswar